

POJMOVNIK SLUŽBE ZA SPOLJNE POSLOVE

SPORAZUM O PRIDRUŽIVANJU (SP)

Sporazumi o pridruživanju su pravno obavezujući bilateralni dokumenti u okviru kojih se ugovorne strane (države) obavezuju na usvajanje političkih, ekonomskih i pravnih normi EU. Sporazum o pridruživanju nije nužno i preduslov za punopravno članstvo u EU.

SVEOBUHVAJNI PRISTUP

Sveobuhvatni pristup podrazumeva strateški usklađenu upotrebu širokog dijapazona politika, oruđa i instrumenata koji obuhvataju oblasti diplomatije, bezbednosti, odbrane, finansija, trgovine, razvojne saradnje i humanitarne pomoći, a koji su na raspolaganju Uniji pri rešavanju spoljnih sukoba i kriza.

ODLUKE U OKVIRU ZSBP

Savet za spoljne poslove može donositi odluke neophodne za oblikovanje i sprovođenje zajedničke spoljne i bezbednosne politike, što uključuje usvajanje mera i stavova, odluka o međunarodnim sporazumima sa trećim stranama, te odlučivanje o proceduralnim pitanjima. Po pravilu, Savet odluke donosi jednoglasno.

DEMARŠ

Demarš je formalna izjava o vrednostima koju izdaju delegacije EU prema uputstvu visokog predstavnika. Dogovor o upućivanju demarša se najčešće postiže na sastancima nadležne radne grupe Saveta.

ISTOČNO PARTNERSTVO

Istočno partnerstvo je uspostavljeno 2009. godine između EU i šest zemalja Istočne Evrope i Južnog Kavkaza. Partnerstvo se zasniva na zajedničkim vrednostima, poput demokratije i vladavine prava i omogućuje partnerskim zemljama da jačaju političke, ekonomske i kulturne veze sa EU.

EVROPSKA POLITIKA SUSEDSTVA

Evropska politika susedstva, uspostavljena 2003, ima za cilj da podstakne ostvarivanje najvišeg stepena političke saradnje i ekonomske integracije sa južnim i istočnim susedima EU. Do sada je 16 zemalja pristupilo evropskoj politici susedstva, a sa 12 je postignut dogovor o sprovođenju akcionih planova u okviru ove politike.

GIMNIH

Sastanci u Gimnih formatu jesu neformalni sastanci ministara spoljnih poslova na kojima se vode opširne diskusije o strateškim izazovima sa kojima je EU suočena. Naziv potiče od imena zamka u Nemačkoj u kome je 1974. godine prvi put održan sastanak u ovom formatu.

IZJAVA VISOKOG PREDSTAVNIKA U IME EU

Svaki put kada usled novog razvoja događaja EU mora da prilagodi ili promeni svoj stav, visoki predstavnik daje izjave u ime Unije. Pre nego što da ovakvu izjavu, visoki predstavnik traži saglasnost svih država članica EU.

SAOPŠTENJA VISOKOG PREDSTAVNIKA

Kada je zajednički stav već usvojen, odnosno kada nije izvodljivo ili nije nužno konsultovati države članice, visoki predstavnik izdaje saopštenja.

INSTRUMENT ZA DOPRINOS STABILNOSTI I MIRU

Ovo je finansijski instrument koji se koristi prilikom sprečavanja ili reagovanja na krize širom sveta. On omogućuje preduzimanje hitnih, kratkoročnih mera kao odgovora na krizu, odnosno preduzimanje dugoročnih mera koje su osmišljene kako bi se organizacijama pomoglo da reaguju delotvornije.

SANKCIJE/ RESTRIKTIVNE MERE

Sankcije koje Savet izriče trećim stranama deo su sveobuhvatne spoljne politike čiji je cilj unapređenje mira, demokratije, poštovanja vladavine zakona i ljudskih prava. Sankcije se izriču pojedincima ili pravnim licima i stoga ne utiču na stanovništvo u celini.

UNIJA ZA MEDITERAN

Unija za Mediteran okuplja 43 države u nastojanju da unapredi ekonomsku integraciju i demokratske reforme u Severnoj Africi i na Bliskom istoku. Unija je pokrenuta 2008. godine, kao naslednica Barselonskog procesa iz 1995. godine.

LJUDI, INSTITUCIJE I TELA

KOMITET ZA CIVILNE ASPEKTE UPRAVLJANJA KRIZAMA (CIVCOM)

CivCom je savetodavno telo sastavljeno od predstavnika država članica i bavi se civilnim aspektima ZSBP. Komitet izrađuje i priprema odluke za Politički i bezbednosni komitet.

KOMITET EVROPSKOG PARLAMENTA ZA SPOLJNE POSLOVE (AFET)

Cilj ovog Komiteta je da poveća parlamentarni nadzor spoljne politike, kao i da odobri programe pomoći i međunarodne sporazume. Sastoji se iz dva potkomiteta, jednog koji je posvećen ljudskim pravima (DROI) i drugog koji je posvećen bezbednosti i odbrani (SEDE).

EVROPSKA KOMISIJA

Evropska komisija radi rame uz rame sa Evropskom službom za spoljno delovanje i Svetom na unapređenju međunarodne stabilnosti tako što upravlja humanitarnom i razvojnom pomoći i obavlja nadzor nad sprovođenjem evropske politike susedstva. Komisija ima i ulogu posmatrača u Političkom i bezbednosnom komitetu, kao i u različitim radnim grupama Saveta.

EVROPSKI SAVET

Čine ga šefovi vlada 28 država članica EU, a sastaje se najmanje dva puta godišnje kako bi izložio načela i smernice za razvoj ZSBP.

EVROPSKA SLUŽBA ZA SPOLJNE POSLOVE (EEAS)

Kao „diplomatsko“ telo EU, EEAS definiše i sprovodi spoljnu politiku EU. Sedište joj je u Briselu i ima 139 delegacija širom sveta.

SAVET ZA SPOLJNE POSLOVE

Kao centralno telo nadležno za donošenje odluka u okviru ZSBP, Savet za spoljne poslove čine ministri spoljnih poslova, odnosno odbrane država članica.

RADNA GRUPA SAVETNIKA ZA SPOLJNE POSLOVE (RELEX)

RELEX pomaže u pripremi i primeni odluka Saveta, a naročito onih u domenu institucionalnog, pravnog, logističkog i finansijskog aspekta misija i operacija. Osim toga, nadzire i procenjuje uvođenje sankcija.

VISOKI PREDSTAVNIK/POTPREDSEDNİK (HR/VP)

Visoki predstavnik za spoljne poslove i bezbednosnu politiku/potpredsednik Evropske komisije je zadužen za sprovođenje zajedničke spoljne i bezbednosne politike Unije. On/ona doprinosi razvoju ove politike koju potom sprovodi po nalogu Saveta.

KOMITET STALNIH PREDSTAVNIKA (COREPER II)

Čine ga stalni ambasadori država članica u EU. COREPER II priprema dnevni red Saveta za spoljne poslove i koordinira aktivnostima radnih grupa.

POLITIČKI I BEZBEDNOSNI KOMITET

Ovaj Komitet se sastaje na ambadorskom nivou. On nadzire situacije na međunarodnom planu u oblastima koje obuhvata ZSBP i doprinosi definisanju bezbednosne politike Unije.

POLITIČKO-VOJNA GRUPA

Grupa je nadležna za političke aspekte vojnih i civilno-vojnih pitanja. Daje preporuke Političkom i bezbednosnom komitetu, priprema zaključke Saveta i ostvaruje kontakte sa trećim stranama poput NATO-a.

SPECIJALNI PREDSTAVNICI

Za razliku od ambasadora EU koji rade u određenim zemljama, specijalni predstavnici EU zaduženi su za problematične regione, poput Roga Afrike, ili teme, poput ljudskih prava. Njih imenuje visoki predstavnik/potpredsednik, pa su samim tim njemu i odgovorni, i nisu deo EEAS.

RADNE GRUPE I TIMOVI

Radne grupe su fokusirane na konkretne teme (grupa COTER je usredsređena na terorizam), regione (COASI je zadužena za Aziju i Okeaniju) ili organizacije (CONUN je nadležna za UN), dok su takozvane pripojene grupe nadležne ne samo za ZSBP, već i za pitanja kojima upravlja Komisija, poput privrednih odnosa. Potonje se mogu baviti određenom geografskom regijom (COLAT je zadužena za Južnu Ameriku) ili mogu biti oformljene prema temi (COTEL je nadležna za komunikacije). Neke od njih biraju svoje predsedavajuće, dok se u drugima, na primer u RELEX-u, predsedavanje poklapa sa rotirajućim predsedavanjem Svetom.

PUBLIKACIJE INSTITUTA

U okviru svoje misije koja podrazumeva podsticanje zajedničke bezbednosne kulture EU, pružanje podrške pri razvoju i projektovanju zajedničke spoljne i bezbednosne politike te oplemenjivanje evropske strateške debate, Institut Evropske unije za bezbednosne studije (EUISS) redovno objavljuje publikacije o temama i regionima koji su u središtu rada Instituta.

Vodeća publikacija Instituta jeste serija pod nazivom „Chaillot Papers“ koja se zasniva na temeljnim, fokusiranim istraživanjima. EUISS objavljuje i godišnjak (YES) sa podacima i činjenicama. Redovno se objavljuju ciljani izveštaji, kraći prikazi i upozorenja.

SPOLJNI POSLOVI EVROPSKE UNIJE

#OsnoveZSBP

ZAJEDNIČKA SPOLJNA I BEZBEDNOSNA POLITIKA (ZSBP)

Šta je zajednička spoljna i bezbednosna politika?

Zajednička spoljna i bezbednosna politika EU je deo šireg spoljno-političkog okvira EU koji obuhvata trgovinu, razvoj, proširenje i humanitarnu pomoć. ZSBP stavlja Uniji na raspolaganje alate koji će je učiniti svetskim spoljnopolitičkim akterom.

Čemu ZSBP služi?

Delovanjem Unije, na međunarodnoj sceni će upravljati načela koja su nadahnula njeno stvaranje, razvoj i proširenje te načela koja ona želi da promovise širom sveta: demokratija, vladavina prava, univerzalnost i neotuđivost ljudskih prava i osnovnih sloboda, poštovanje ljudskih prava, načela jednakosti i solidarnosti, kao i poštovanje načela Povelje Ujedinjenih nacija i međunarodnog prava (Član 21. Lisabonskog ugovora).

Koje novine je doneo Lisabonski ugovor?

EU je od 2009. godine do danas doživela veliki broj promena. Jedna od njih je nova institucionalna pozicija – visoki predstavnik za spoljne poslove i bezbednosnu politiku, koji takođe obavlja dužnost potpredsednika Evropske komisije. Druga je Evropska služba za spoljne poslove koja ima ulogu diplomatskog kora Evropske unije i pruža podršku visokom predstavniku pri sprovođenju zajedničke spoljne i bezbednosne politike.

Koja su njena oruđa?

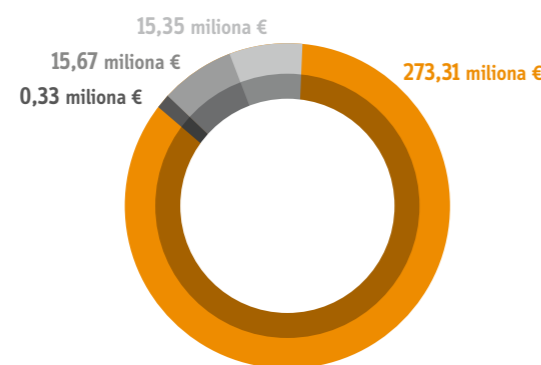
EU na raspolaganju ima širok dijapazon spoljnopolitičkih i bezbednosnih instrumenata kako bi promovisala mir i bezbednost na međunarodnom planu. Neka od njih su deo tradicionalnog domena zajedničke diplomatije (poput specijalnih predstavnika EU) i sprečavanja sukoba. Druga pak obuhvataju civilne misije zajedničke bezbednosne i odbrambene politike (kojih trenutno ima 22) i vojne operacije (ima ih 11), ali i jednu hibridnu misiju koja podržava šire političke ciljeve.

Koji rezultati su do sada postignuti?

Unija učestvuje u opsežnim diplomatskim naporima i onim težnjama za upravljanje kriznim situacijama u susedstvu i šire. EU je, primera radi, odigrala centralnu ulogu u uspostavljanju trajnog mira na Kosovu i Zapadnom Balkanu, kao i u pregovorima sa Iranom o neširenju nuklearnog oružja. Zahvaljujući svojoj ekonomskoj i političkoj snazi, Unija konstantno povećava svoj doprinos stabilnosti, dobrom upravljanju i razvoju u osetljivim državama.

BUDŽET ZSBP

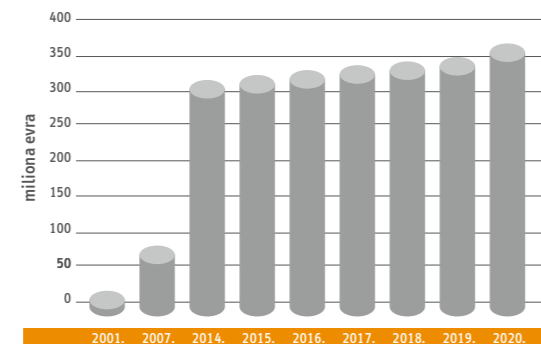
PRESEK BUDŽETA ZSBP ZA 2014 (304,66 MILIONA EVRA)

■ Misije ZSBP
■ Specijalni predstavnici Evropske unije
■ Podrška neširenju oružja i razoružanju
■ Pripreme i prateće mere

Izvori: Evropska komisija – Izveštaj o budžetu ZSBP za 2014. od 8. decembra 2014.

KRETANJE BUDŽETA ZSBP

Izvori: 2001: Finansijski izveštaj EU za 2001; 2007: Finansijski izveštaj o budžetu za 2013; za period od 2014-2020: Višegodišnji finansijski okvir

SPOLJNI POSLOVI – UKRATKO

Zvanični godišnji budžet razvojne pomoći EU i njenih država članica iznosi **11,3 milijarde evra** što ih čini najvećim davaocima državne pomoći na svetu

EU je potpisala strateška partnerstva sa **10 zemalja**, koje zajedno učestvuju sa oko 50 odsto u svetskom BDP-u

U februaru 2015. broj zemalja kojima je EU uvela sankcije iznosio je **36**

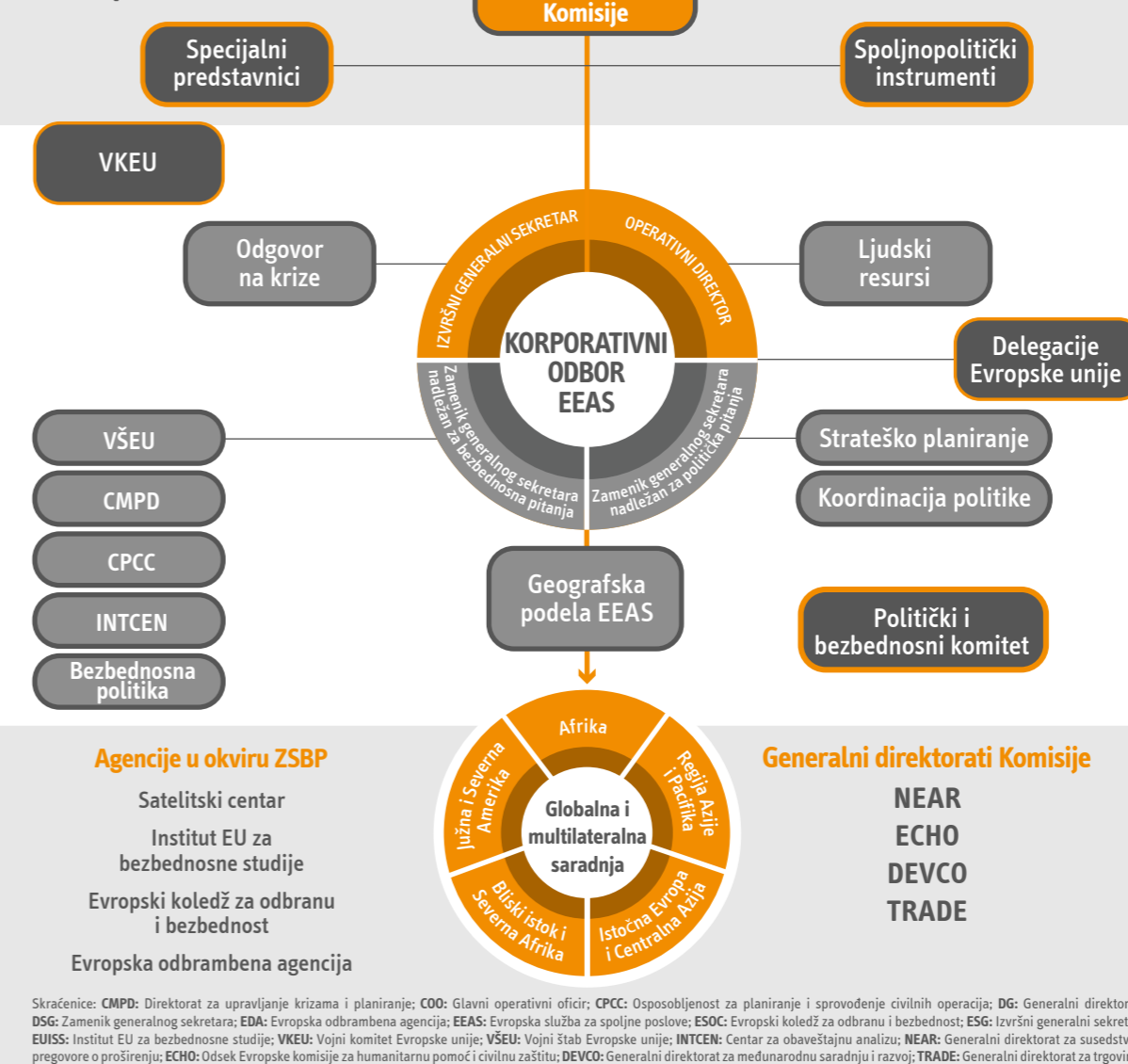
Početkom 2015. godine, u **139 delegacija EU** je bilo zaposleno više od **5.400** službenika koji služe kao oči, uši i glas Evropske unije

U okviru zajedničke spoljne i bezbednosne politike postoji **25 radnih grupa i timova**

Evropska unija obezbedila je više od **65 miliona evra** humanitarne pomoći za zadovoljavanje najhitnijih potreba u zemljama pogođenim epidemijom ebrole

Dogovor o nuklearnom programu **Irana** i istorijski sporazum između **Srbije i Kosova** postignuti su **2013.** godine, pod pokroviteljstvom visoke predstavnice/potpredsednice Komisije

SLUŽBE ZA SPOLJNE POSLOVE U 2014. GODINI

INSTITUT EVROPSKE UNIJE ZA BEZBEDNOSNE STUDIJE (EUISS)

Institut Evropske unije za bezbednosne studije (EUISS) agencija je Unije koja se bavi analizom pitanja spoljne, bezbednosne i odbrambene politike.

Institut je osnovan u januaru 2002. godine kao autonomna agencija, a u sklopu zajedničke spoljne i bezbednosne politike (ZSBP) [Zajednička akcija Saveta 2001/554, izmenjena i dopunjena Zajedničkom akcijom Saveta 2006/1002] kako bi podstakao kulturu zajedničke bezbednosti u EU, podržao razradu i projekciju spoljne politike Unije i obogatio stratešku debatu u Evropi i van nje. Sa sedištem u Parizu i Kancelarijom za vezu u Briselu, EUISS je danas sastavni deo novih struktura koje podržavaju dalji razvoj ZSBP, odnosno ZBOP.

Centralna misija Instituta jeste da pruži analizu i posluži kao forum za raspravu koja može biti korisna i značajna pri formulisanju politike EU. Osim što sprovodi tu misiju, Institut služi i kao „interfejs“ – veza između evropskih stručnjaka i donosilaca odluka na svim nivoima.

Institut finansiraju države članice prema obrascu finansiranja iz bruto nacionalnog dohotka. Njime upravlja odbor, a predsedava visoki predstavnik Unije za spoljne poslove i bezbednosnu politiku, koji utvrđuje i njegova budžetska i administrativna pravila i odobrava program rada Instituta. Politički i bezbednosni komitet vrši politički nadzor, pritom ne dovodeći u pitanje intelektualnu nezavisnost i operativnu autonomiju Instituta.

Institut Evropske unije za bezbednosne studije
100, avenue de Suffren | 75015 Paris | France
www.iss.europa.eu

© Institut Evropske unije za bezbednosne studije, 2015.
QN-04-15-201-EN-C | ISBN 978-92-9198-361-2 | DOI 10.2815/660821